

[អ្នកសម្ភាស៖ សាយ តុលា (ស.ត) និង ខាត់ជឺរីន ហ្គ្រាន (ខ.ហ) - អ្នកផ្តល់បទសម្ភាសន៍៖ ឡាវ ម៉ិច (ឡ.ម) និង គើយ លក្ខិណា (គ.ល). ការបកប្រែរបស់សាយ តុលា អំឡុងពេលសម្ភាសន៍កំណត់ដោយសញ្ញា "...". បើគ្មានសញ្ញាកំណត់ទេ វាជាសំដីរបស់អ្នកសម្ភាសសាយ តុលា។]

[Interviewer: Tola Say and Catherine Grant (CG). Interviewee: Lav Mech (LM) and Keuy Leakhena (KL). TS's interpretation during the interview is marked by "...". If no speaker is identified = interviewer Tola Say.]

[00:00]

សម្រាប់យាយ និងសម្រាប់បង

តើអ្នកទាំងពីរគិតស្ថានភាពរបស់អង្គុចពេលនេះយ៉ាងម៉េចដែរ?
ហើយវានឹងទៅយ៉ាងណានៅថ្ងៃអនាគត?

For both of you, what do you think about Angkuoch in this current situation? What will it be like in the future?

[គ.ល៖]

[KL:]

បើតាមខ្ញុំគិតមើលលើអនាគតរបស់អង្គុច
ប្រសិនបើរាជរដ្ឋាភិបាលមិនជួយលើកតម្លៃ ខ្ញុំគិតថាវាអាចសាបសូន្យ
ពីព្រោះថាអ្នកធ្វើនៅតែចង់ធ្វើដើម្បីចំណូល។ តែដោយសារភ្ញៀវបរទេសមក
អ្នកលក់មិនសូវឱ្យតម្លៃឧបករណ៍ ជាហេតុធ្វើឱ្យភ្ញៀវអឺរ៉ុបមិនសូវស្គាល់។
ពេលដែលអ្នកលក់មិនមកទិញពីអ្នកធ្វើ ពួកយើងក៏ឈប់ធ្វើ។ ខ្ញុំគិតថា ថ្ងៃអនាគត
ប្រសិនបើគេមិនយកចិត្តទុកដាក់ វាអាចនឹងសាបសូន្យ។ ខ្ញុំគិតអញ្ចឹង
ដោយសារតន្ត្រីនេះ ក្មេងខ្លះមិនស្គាល់ថាអង្គុចជាអ្វីផង? មានតែអ្នកលក់
និងអ្នកធ្វើដែលស្គាល់! ក្មេងផ្សេងមិនស្គាល់! កំហុសតែអឺរ៉ុប
សូម្បីតែក្មេងក្នុងស្រុកក៏មិនស្គាល់ថាអង្គុចជាអ្វីផង! ខ្ញុំគិតថា វាអាចនឹងសាបសូន្យ
ប្រសិនបើយើងមិនថែរក្សា។

To my mind, I think if the government does not help to promote the value of
this instrument, it will disappear. We are the makers; we want to sell it to get
an income from it. Because there is no market, we cannot make it. For
Europeans who come to Cambodia, their sellers no longer sell it and so the
tourists do not know about it. I feel sad because even local people don't know
what Angkuoch is. If we do not preserve it, it will be lost.

ចុះចំណែកយាយវិញ? តើយាយគិតថា
វាមានសំខាន់ដែរឬទេក្នុងការថែរក្សាអង្គុចនេះឱ្យកង់វង្សទៅមុខ?

What about you, Yeay? Do you think it is important to keep Angkuoch strong?

[ឡ.ម៖]

[LM:]

ចាស! ប្រសិនបើយើងឱ្យគេលេង ប្រទេសយើងនឹងរីកចម្រើន។ ស្នាដៃខ្មែរ! តែនេះ
សូម្បីតែក្នុងភូមិក៏មិនសូវមានអ្នករំលឹកទេ។ គេមិនរំលឹកទេ។
តែបើកាលជំនាន់តាគើយនៅរស់ ក្មេងៗចេះធ្វើច្រើន។ តូក នៅធ្វើរាល់ថ្ងៃ។
ប្អូនថ្លែរបស់កូនពៅគាត់នៅធ្វើរាល់ថ្ងៃ។

Yes! If we let them play, our country will develop. Khmer handcraft! But now,
even local people do not care about it. They do not think about it. When Ta
Keuy was alive, a lot of young people could do it. Mr Tok makes it every day.
Tok is a brother in law of the youngest child of his first wife.

[02:50]

តើគាត់នៅធ្វើរាល់ថ្ងៃ?

Does he make it nowadays?

[ឡ.ម៖]
[LM:]

បាទ!
Yes!

[គ.ល៖]
[KL:]

តែគាត់មិនសូវធ្វើទេ ដោយសារគាត់លក់មិនសូវដាច់!
But he does not make it often because he cannot sell many.

[ឡ.ម៖]
[LM:]

លក់មិនសូវដាច់!
Cannot sell many!

[គ.ល៖]
[KL:]

ដោយសារតែគាត់លក់មិនសូវដាច់ ពេលនេះគាត់មើលគោ។ ពេលដល់ខែធ្វើស្រែ គាត់ក៏ទៅធ្វើស្រែ។ ទម្រាំតែមានគេយូរៗមកពីឯឱ្យធ្វើម្តង គាត់ក៏ធ្វើ។
Since he cannot sell many, he looks after cows nowadays. When the rice farming season comes, he goes to do rice farming. When people ask him to make Angkuoch, he does so.

[03:13]

*តើការដែលធ្វើឱ្យគេស្គាល់ និងដឹងនោះមានសារៈសំខាន់ដែរឬទេ?
Do you think it is important for people to know how to make and play Angkuoch?*

[ឡ.ម៖]
[LM:]

បាទ!ប្រសិនបើជួយឱ្យគេស្គាល់ដូចពីមុន វាល្អមែនទែនសម្រាប់ខ្មែរយើង។
Yes! If people knew about it like before, it would be very good for Cambodia.

...

*He does not live in this village. Is that right?
តើភូមិប្រុសពៅរបស់គាត់នៅឯណាដែរ? នៅភូមិនេះ ឬភូមិផ្សេង?*

[គ.ល៖]
[KL:]

នៅភូមិជាមួយគ្នា! ឥឡូវគាត់ធ្វើជាឯងជាងផ្ទះ និងជាងដែក។
He lives in the same village. Now he is a carpenter and a blacksmith.

...

*Where does he live?
តើគាត់នៅឯណា?*

[គ.ល៖]
[KL:]

ប្រហែលជាមួយរយម៉ែត្រពីនេះទៅ! តែពេលនេះ គាត់ជាប់រវល់ការងារ។
ប្រសិនបើបានប្រាប់មុន គាត់ប្រហែលជាអាចនៅជួបបាន។
ពេលដែលអត់បានណាត់បែបនេះ គាត់ចេញទៅធ្វើការអស់។
A hundred meters from here! Maybe he is busy now. If you want to meet him,
you should have set an appointment in advance. When he has no
appointment, he leaves already for work like this.

[គ.លះ]

[KL:]

ពីមុន ឪពុកខ្ញុំជាជាងផ្ទះឈើ។ ដល់វេនបងខ្ញុំ គាត់បន្តពីពុកខ្ញុំ។
គាត់ជាជាងឈើដូចគ្នា។ គាត់ស្នងដំណែងជាជាងឈើ និងជាងផ្ទះ។
គាត់ធ្លាប់ធ្វើអង្កួចដែរ តែពេលដែលមិនមានអ្នកទិញ គាត់ក៏ឈប់ធ្វើ។ ពេលនេះ
គាត់ជាជាងផ្ទះ។

My father used to be a carpenter. My brother continues that on from my
father. He is like the heir. He learned all the skills from my father as a
carpenter. He used to make Angkuoch too, but when there were no buyers, he
stopped. Now he is a carpenter.

...

[05:17]

*So your father was both a carpenter and a maker of Angkuoch?
អញ្ចឹងពុកបងជាជាងឈើផង និងជាអ្នកធ្វើអង្កួចផង?*

[គ.លះ]

[KL:]

បាទ! គាត់ធ្វើផ្ទះផង ធ្វើអង្កួច និងធ្វើស្រែផងដែរ។
Yes! he was a carpenter, Angkuoch maker and a farmer.

[គ.លះ]

[KL:]

ប្រសិនបើគាត់ធ្វើអង្កួចតែមួយមុខ គាត់មិនអាចចិញ្ចឹមកូនរស់ទេ
ដោយសារយូរៗទើបលក់ដាច់ម្តង។
If he relied solely on Angkuoch, he could not raise all the children easily
because people barely bought Angkuoch.

...

*The money that he got from Angkuoch, was it only a little part of his income then?
តើលុយដែលគាត់ទទួលបានពីការលក់អង្កួចនោះគឺចតុណាស់មែនទេ?*

[គ.លះ]

[KL:]

បើនិយាយទៅ ប្រសិនបើគ្រួសារចំណាយ១០០ភាគរយ
ចំណូលដែលបានមកពីអង្កួចប្រហែលជា៣០ភាគរយប៉ុណ្ណោះ
ដោយសារវាលក់មិនសូវដាច់។
If the family spending was 100 percent, the income from selling Angkuoch was
only 30 percent of that because we could not sell it well.

តែពីមុនមិនមែនអញ្ចឹងទេ? ទើបតែថ្មីៗនេះទេ?
But wasn't it like this before?

[គ.លះ]

[KL:]

ពីមុនមក ទីផ្សារមានលក្ខណៈដូចតែគ្នា។ ពីមុន
វាអាចដាច់ច្រើនដោយសារពេលដែលពួកខ្ញុំនៅតូច មិនទាន់មានអ្នកចេះធ្វើទេ។
ពេលដែលគេរក គេមករកគាត់ (ឪពុក)។ ចាប់ពីឆ្នាំ២០០០មក មានអ្នកចេះធ្វើច្រើន
គេក៏ទៅទិញពីអ្នកធ្វើផ្សេងៗ ដូចជាអី ជី ជាដើម!
ពេលដែលគាត់ចេះធ្វើដោយខ្លួនឯង គាត់ធ្វើ ហើយកូនគាត់យកវាទៅលក់។
គាត់មិនពិបាកមកទិញពីគ្រួសារខ្ញុំទេ។ ជួនកាល ពេលដែលគាត់ធ្វើ
ឱ្យគេមិនទាន់ គេក៏មកទិញពីគ្រួសារខ្ញុំខ្លះ។

It was the same before. Before, we could sell well because there were not many
makers. If people wanted to buy, they came straight to my father. Since 2000,
there have been many more Angkuoch makers so people started to buy from
them too. Such as Uncle Chi [K Krak Chi]! Once he knew how to make them by
himself, he did so, and his son took them to sell. He did not need to come and
buy them from my family. But sometimes, when he could not make them in
time for his customers, he came to buy some from my family.

...

[07:16]

[ខ.ហ៖]

[CG:]

*For this project, the British Museum is helping us to do the project. And one of the
reason that they are helping is to try to keep this important knowledge and tradition
strong. And that something that you said you felt also important.*

ដូចដែលខ្ញុំបានប្រាប់បងរួចហើយថា គម្រោងដែលពួកយើងធ្វើនេះ
គឺគាំទ្រដោយសារមន្ទីរនៃចក្រភពអង់គ្លេស។ គេឱ្យពួកយើងមកចងក្រងនេះ
ក៏ដោយសារតែគេគិតថាវាមានសារៈសំខាន់ក្នុងការចងក្រងពីឧបករណ៍នេះឡើងវិញ
ក៏ដូចជារក្សាប្រពៃណីនេះឱ្យល្អ។ ហើយវាក៏ជាអ្វីដែលបងបានប្រាប់អម្បាញ់ថា
បងក៏គិតថាវាមានសារៈសំខាន់ដែរ។

[ខ.ហ៖]

[CG:]

*And one of the things that we would like to do from this project is to make a video
documentary about Angkuoch. We have been talking instrument makers, Mr Bin
Song and Mr Krak Chi and his son. And I wonder if you would be willing for us to do
a little video. Just a few minutes outside here! And whether you would be willing for
us to put it in the video documentary?*

លទ្ធផលដែលពួកយើងចង់បានពីគម្រោងនេះ គឺវីដេអូឯកសារអំពីអង្គច។
ពួកយើងបានជួយអ្នកធ្វើអង្គចពីរនាក់ហើយគឺ លោកតា បិន សុង និង លោកតា ក្រាក់ ជី
និងកូនរបស់គាត់។ ខ្ញុំចង់ដឹងថា តើបងចង់ចូលរួមក្នុងការថតនៃគម្រោងនេះដែរឬអត់?
ត្រឹមតែពីរបីនាទីទេ! ហើយខ្ញុំចង់ដឹងថា
តើបងយល់ព្រមឱ្យពួកយើងបញ្ចូលការសម្ភាសនោះនៅក្នុងវីដេអូឯកសារបានដែរឬក៏អត់?

ឡានច្រើន!

Many cars!

[គ.ល៖]

[KL:]

ពេលព្រឹកមានឡានច្រើន!
There are many cars in the morning.

...

[គ.ល៖]

[KL:]

ខ្ញុំអាចចូលរួមបាន តែខ្ញុំគិតថាបើបងសុរេបងប្រុសខ្ញុំដែលជាអ្នកធ្វើផ្ទាល់
គាត់អាចប្រាប់ច្បាស់លាស់។ ខ្ញុំមិនចេះធ្វើ ខ្ញុំមិនយល់ពីរបៀបធ្វើនោះច្បាស់លាស់ទេ។
*It is possible for me to participate but I think it is better to talk to my brother.
He knows a lot about how to make Angkuoch and all the steps. He has a lot of
knowledge regarding that. I cannot make it myself.*

[09:54]

[ខ.ហ៖]

[CG:]

*No! I understand. Thank you! If we have time, we would love to meet your brother. I
think [now] we would not ask you questions about making the instrument, but we
would love to hear just a little bit about your story, that you think this instrument is
made by your father. And by your husband, Yeay.*

អត់អីទេ បង! ខ្ញុំយល់។ ប្រសិនបើពួកយើងមានពេល
ពួកយើងក៏ចង់ជួបជាមួយនឹងបងប្រុសរបស់បងដែរ។ ខ្ញុំគិតថា
ពួកយើងនឹងមិនសួរពីរបៀបនៃការធ្វើអង្កាចទេពេលនេះទេ ប៉ុន្តែ
ពួកយើងចង់ឱ្យបងប្រាប់ពីរឿងរ៉ាវដែលបងគិតថា
អង្កាចនេះត្រូវបានធ្វើដោយឪពុករបស់បង និងដោយប្តីរបស់យាយដែរ។

[គ.ល៖]

[KL:]

ចាស!
Yes!

[ខ.ហ៖]

[CG:]

Does that sound okay?

[គ.ល៖]

[KL:]

អត់អីទេ!
No worries!

[10:45]

[ខ.ហ៖]

[CG:]

*So when the documentary is finished in a few months, we would love to share it
[with] as many people as possible. We would love to share it with the British Museum.
We would love to put it in the Bophana Centre in Phnom Penh so all Cambodians can
come and watch it. We will keep it in the Heritage Hub in Siem Reap as well. We are
going to have an event in Siem Reap later this year where everybody can come and
watch the video.*

ប្រហែលជាពីរបីខែទៀត នៅពេលដែលយើងសម្រួលវីដេអូនេះចប់ហើយ
ពួកយើងនឹងយកវីដេអូដែលយើងបានថតទៅដាក់នៅសារៈមន្ទីរចក្រភពអង់គ្លេស។ ដូច្នោះ
អ្នកណាដែលចាប់អារម្មណ៍នឹងការធ្វើអង្កាច គេអាចមកមើលបាន។
សម្រាប់ប្រជាជនក្នុងស្រុក!
ពួកយើងនឹងយកវីដេអូនេះទៅទុកនៅមជ្ឈមណ្ឌលសោតទស្សន៍បុប្ផានៅភ្នំពេញ
និងនៅមជ្ឈមណ្ឌល បេតិកភណ្ឌ ក្នុងវត្តបូរណ៍ នៃខេត្តសៀមរាប។ ដូច្នោះ អ្នកណាដែលចង់ដឹង
ឬចង់យល់ពីការធ្វើអង្កាចនេះ គាត់អាចទៅមើល និងស្រាវជ្រាវនៅទីតាំងទាំងនោះបាន។

[ខ.ហ៊ុន]

[CG:]

Before we go today, we will leave an information sheet about the project. It has our names on it and it has the name of the man at Heritage Hub, Seng, who you can contact anytime if you've got any questions about the project.

មុនពេលដែលពួកយើងត្រលប់ទៅវិញ ពួកខ្ញុំនឹងទុកក្រដាសព័ត៌មានមួយសម្រាប់បង។ នៅលើក្រដាសព័ត៌មាននោះ វាមានឈ្មោះរបស់ពួកខ្ញុំទាំងអស់គ្នា។ ហើយវាមានឈ្មោះបង សេង ដែលគាត់ធ្វើការនៅមជ្ឈមណ្ឌល បេតិកភណ្ឌ ក្នុងវត្តបុរាណខេត្តសៀមរាប។ បើបងមានសំណួរឬចង់ដឹង បងអាចទាក់ទងសួរគាត់បាន។

[12:44]

[ខ.ហ៊ុន]

[CG:]

Yeay! Would you be happy to be also in the video, and tell us a little bit about your husband? Maybe you [could] tell us [again] that he loved you through the Angkuoch?

បើពួកខ្ញុំសួរយាយឱ្យចូលរួមក្នុងវីដេអូ តើយាយសប្បាយចិត្តក្នុងការចូលរួមដែរឬទេ? ពួកខ្ញុំនឹងសួរសំណួរពីរបៀបសំណួរ។ តើយាយនឹងប្រាប់ថា តាមស្រីសារភាពប្រាប់ថាស្រីលាញ់យាយតាមអង្គចង្រៃឬទេ?

[សើច...!]

[Laughs...!]

[ខ.ហ៊ុន]

[CG:]

Is that okay, Yeay?

[ឡ.ម៖]

[LM:]

ចាស! គាត់ប្រាប់។ ពេលដែលគាត់ផ្ទាត់ ខ្ញុំស្តាប់បាន តែខ្ញុំមិនចេះនិយាយតបទៅវិញ។ Yes! He told me that. I could hear him but I could not reply.

...

[គ.ល៖]

[KL]

គេចេះតែម្នាក់គាត់ ហើយគាត់មិនដឹងថាផ្ទាត់ឱ្យអ្នកណាស្តាប់។ គាត់និយាយគ្នាបាន តែយើងមិនដឹងថា គាត់និយាយពីអ្វី? [សើច...!]

He knew how to play alone and he did not know who to play for. He could communicate, but we did not know what he was talking about. [Laughs...]

[13:12]

[ខ.ហ៊ុន]

[CG:]

If you could reply, what would you have said to him? បើយាយចេះផ្ទាត់ទៅវិញ តើយាយនឹងនិយាយថាម៉េចទៅគាត់? ឧទាហរណ៍ថាយាយចេះ!

[គ.ល៖]

[KL]

បើចេះផ្ទាត់ទៅវិញ តើម៉ែនឹងនិយាយថាម៉េចទៅគាត់? If you could reply, what would you have said to him?

[ឡ.ម៖]

[LM:]

ខ្ញុំគប្បីប្រាប់ថាគេវិញ។
I would have responded back.

[គ.ល៖]

[KL]

ប្រាប់ថា «អូសត្រូវឡាញ់បង» ដែរ?
Tell that 'I love you too'?

[ឡ.ម៖]

[LM:]

[សើច...!] ដូចជានិយាយជាមួយជនបរទេស! ខ្ញុំស្តាប់។ ខ្ញុំស្តាប់តែសម្លេងគេ
តែមិនដឹងនិយាយថាម៉េចទៅវិញ?

[Laughs...] It is like when I listen to foreigners. I listen and I can hear their voice,
but I do not know how to respond.

[14:37]

[ខ.ហ៖]

[CG:]

*Thank you very much for chatting with us! If it is okay, we will take five or ten minutes
to set our video camera. When we are ready, we will invite you to have a little chat
with us.*

អរគុណយាយដែលបាននិយាយជាមួយពួកយើង!

*ពួកយើងត្រូវការពេលប្រាំទៅដប់នាទីសម្រាប់ដាក់កាមេរ៉ា។ ពេលដែលពួកយើងរៀបចំរួចរាល់
ពួកយើងនឹងអញ្ជើញបងទៅ។*

[គ.ល៖]

[KL:]

ថតថ្ងៃណា? ឥឡូវ?
Shoot on which date? Now?

ឥឡូវ!

Now!

[គ.ល៖]

[KL:]

អត់អីទេបង!
No problem!

[ឡ.ម៖]

[LM:]

ចុះបានអ្នកណាធ្វើឱ្យបងមើលទេ?
But who can show you how to make it?

[គ.ល៖]

[KL:]

*អ្នកណាធ្វើឱ្យបងមើលទេ?
Who can show the making?*

You want them to show how to make it?
តើចង់ឱ្យពួកគេបង្ហាញពីរបៀបធ្វើដែរឬទេ?

[15:34]

[ខ.ហៈ]

[CG:]

No, that's fine. Is there anybody here or not? If not, that is fine. We are happy to ask a few questions today.

*ទេ! មិនអីទេ។ មានអ្នកណានៅទេ! បើអត់ទេ ពួកយើងគ្មានបញ្ហាអ្វីទេ។
ពួកយើងសប្បាយចិត្តនឹងការដែលបានសួរសំណួររបស់អ្នកនៅថ្ងៃនេះ។*

[ដោយសាររបស់ប្រុសរបស់មិននៅ

អញ្ជឹងឱ្យតែបានបងនឹងយាយជជែកជាមួយពួកយើងគឺគ្រប់គ្រាន់ហើយ!

ពួកខ្ញុំអរគុណច្រើន!

អរគុណ!

Thanks!

[ឡ.មៈ]

[LM:]

ខ្មែរមិនលើកតម្លៃ!

Khmer people do not help to promote.

[ឡ.មៈ]

[LM:]

បើគេលើកតម្លៃ កូនចៅអាចរៀនធ្វើ!

If they promote, people in the next generation can make it.

[គ.លៈ]

[KL:]

បើប្រុសចេះធ្វើការងារនេះ ប្រសិនបើទីផ្សារល្អ គាត់អាចនៅផ្ទះ

និងនៅជុំជាមួយប្រពន្ធកូន។ តែដោយសារលក់មិនសូវដាច់ ពួកយើងត្រូវផ្អាក។

If the market for this instrument is good, men can stay at home and be with their wives and children.

[16:49 – END]